

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

34ste jaargang nr. 4
oktober-november-december 2013

verantw. uitg. Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem

ZILLEGHEM

Handelingen van de Kring
voor Heemkunde en Geschiedenis
'Pastoor Ronse'

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

<i>Beste wensen</i>	127
Johan VERPLANCKE <i>Sur les pas de l'empereur Napoleon. Jacobus Verplan- cke (1781-1809), soldaat van Napoleon, van Veldegem via Pruisen naar Spanje</i>	128
<i>Op de boekenplank</i>	163
<i>Inhoudstafel 34ste jaargang 2013</i>	168

oktober - november - december 2013 — 34ste jaargang nr. 4

Redactie en bestuur

Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem
Patrick Arnou, Burg. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Johan Braet, Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Noël Denolf, Snellegemsestraat 118, 8210 Zedelgem
Pol Denys, Hendrik Baekelandlaan 57, 8211 Aartrijke
Paul Vandenbussche, Guido Gezellelaan 44, 8210 Loppem
André Vanhevel, Belledreef 4, 8210 Veldegem
Johan Verplancke, Torhoutsesteenweg 396, 8210 Veldegem

Lidmaatschap: € 10,00

IBAN: BE48 7381 1720 5627 - BIC: KRED BE BB
Heemkundige Kring 'Pastoor Ronse' Zedelgem

Secretariaat en ledenadministratie

Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Tel. 0475/64.81.16 - E-mail: willy.casier@gmail.com

Redactiesecretariaat

Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem
Tel. 050/82.42.74 - E-mail: bertrand.denys@telenet.be

Website

users.telenet.be/pastoor.ronse

Studies verschenen in 'Zilleghem' of uittreksels daarvan mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Illustratie op de cover

Ets van Francesco Goya, over de executies van Spanjaarden door de Franse troepen na de opstand in Madrid op 2 mei 1808. De ets verwijst naar zijn schilderij *El tres de mayo 1808* en is nr. 15 uit een reeks van 82, getiteld *Los Desastres de la Guerra*.

Beste wensen

2013, het 34ste jaar in het actieve bestaan van onze vereniging, zit er op. Meer dan 200 leden betoonden opnieuw hun interesse voor de plaatselijke geschiedenis. Zowel ons tijdschrift als onze activiteiten kenden een deugddoende belangstelling.

Straks barst de hype rond de herdenking van de Eerste Wereldoorlog ten volle los. Vier jaar lang zullen wij die oorlog als het ware opnieuw moeten ondergaan. In onze komende jaarpro-gramma's zullen ook wij, in samenwerking met het Gemeentelijk Archief aandacht schenken aan de bezetting van onze deelgemeenten en dat in lezingen en publicaties. Maar ook andere thema's zullen voor een evenwichtig geheel blijven zorgen.

Tijdens het afgelopen jaar werd ons ledenbestand getroffen door het overlijden van een aantal van onze geliefde leden. Voor een bijzonder verlies zorgde de bekende Arseen Verleye (1920-2013), de man van 'het liedje van de tram' en jarenlang de fietsende thuisbezorger van ons tijdschrift. Dank, Arseen en rust nu maar in vrede.

Voor u, beste lezer, wensen wij ten slotte voorspoed in wat u ook doet, gezondheid en vrede in 2014 en vergeet vooral niet dat de voldoening van uw historische nieuwsgierigheid in verenigingsverband het grootste genoegen bezorgt.

Prettige Kerst en Gelukkig Nieuwjaar.

Het bestuur

Sur les pas de l'empereur Napoléon

Jacobus Verplancke (1781-1809), soldaat van Napoleon, van Veldegem via Pruisen naar Spanje

Johan VERPLANCKE

Jacobus Verplancke leefde eind 18de, begin 19de eeuw: de turbulente periode van de Brabantse omwenteling, de Franse Revolutie, de annexatie van de Zuidelijke Nederlanden door het Franse revolutionaire leger en het Napoleontische tijdperk, kortom het tijdsvenster 1789-1815.

Eind 18de eeuw breekt in Frankrijk de Franse Revolutie uit. Om de aandacht af te leiden van de onderlinge tweedracht tussen de revolutionairen van het eerste uur wordt in 1792 de oorlog verklaard aan de Oostenrijkers, die sedert de vrede van Utrecht van 1713 ook heersers waren geworden over de Zuidelijke Nederlanden. Op 6 november 1792 vond in Jemappes een veldslag plaats tussen Oostenrijkse en Franse troepen. Dankzij het numerieke overwicht behaalde het Franse leger de overwinning. Hierdoor kwamen de Zuidelijke Nederlanden onder Franse bezetting te staan. Enkele maanden later verloor het Franse revolutionaire leger echter de tweede slag bij Neerwinden op 18 maart 1793, waardoor de Oostenrijkse Nederlanden opnieuw onder Oostenrijkse heerschappij kwamen. De strijd werd definitief beslecht door de Franse overwinning in de slag bij Fleurus op 26 juni 1794: de Oostenrijkse troepen

trokken zich terug uit de Zuidelijke Nederlanden die dan definitief geannexeerd werden door Frankrijk. Een maatregel van de Franse revolutionairen om hun verwezenlijkingen te verdedigen tegen de Europese grootmachten was de invoering vanaf 1793 van de *levée en masse*¹: de onmiddellijke oproeping van 1,5 miljoen rekruten voor militaire dienst. Vanaf 1797 werd een jaarlijkse levering van rekruten ingesteld, wat bevestigd werd door de wet Jourdan-Debrel² van 5 september 1798.³ In 1799 kwam Napoleon Bonaparte in Frankrijk aan de macht, eerst als consul, later als eerste consul en vanaf 1804 als keizer. Hij zou keizer blijven tot hij zijn definitieve nederlaag opliep nabij Waterloo in 1815, een tiental maanden verbanning op Elba niet te na gesproken.

Jacobus Verplancke⁴ werd geboren te Zedelgem op 2 december 1781 als zoon van Jacobus Verplancke⁵ en Regina Genoveva Willem⁶. Hij werd dezelfde dag nog gedoopt door onderpastoor Ivo Valcke⁷ en als peter en meter fungeerden Jacobus Van Dycke en Joanna Theresia Van Acker, grootmoeder langs moeders zijde.⁸ Hij was de oudste van acht kinderen, geboren tussen 1781 en 1800: drie dochters en vijf zonen, waarvan enkel de jongste stierf als kind. Het gezin woonde te Zedelgem, meer bepaald te Veldegem in de omgeving van de Kronemolen ten westen van de Torhoutsesteenweg.⁹ Na zijn jeugd ging Jacobus, net zoals zijn vader, werken als *journalier* (dagloner).

Jacobus behoorde tot de militielichting van het Franse jaar XI¹⁰ en werd opgenomen op het Zedelgemse *Tableau des Conscrits de L'an onze*¹¹, opgesteld op 2 brumaire XI¹², d.i. 24 oktober 1802. Blijkbaar waren de Zedelgemse dienstplichtigen plichtsbewuster dan in sommige buurgemeenten¹³, bijv. Aartrijke¹⁴, Loppem¹⁵, Ruddervoorde¹⁶, Brugge¹⁷. De oproep

van de Zedelgemse *maire* Joseph Adriaens tot de lotelingen om zich op het daartoe voorziene tijdstip op het gemeentehuis te melden, werd immers stipt opgevolgd. Alle achttien dienstplichtigen hadden er zich aangemeld: Jacques Baelenberge¹⁸, Pierre Bailliu¹⁹, Bernard Brieckman²⁰, Louis Colpaert²¹, Philippe Cools²², Fernande de Ketelaere (fs Adrien)²³, Fernande de Ketelaere (fs Jean)²⁴, Pierre de Ketelaere²⁵, Pierre de Sanghere²⁶, Philippe Hoste²⁷, Jean Pupe²⁸, Pierre Reynaert²⁹, Jean Simoen³⁰, Thomas Vanbelle³¹, Charles Vande Woestyne³², Antoine Van Thournout³³, Jacques Verplancke en Jean Willem^{34 35}.

De dienstmogelijkheden van deze dienstplichtigen van het actief leger XI-XII³⁶ werden beoordeeld door de 2^e Commission, zetelend te Brugge. Niet alle ‘conscrits’ dienden immers hun legerdienst te vervullen. Per gemeente was er een contingent aan ‘conscrits’ dat ook effectief diende geleverd te worden voor de dienstplicht. Dit contingent was gebaseerd op het bevolkingscijfer van de gemeente. Voor de militielichting van het jaar XI diende Zedelgem vijf soldaten te leveren: naast Jacobus Verplancke waren dat Petrus Reijnaert, Pierre De Cloedt³⁷, Joachim Van Hollebeke³⁸ en Albert Busschaert³⁹. Normaliter vermelden de verslagen van dergelijke commissies ook een persoonsbeschrijving van de dienstplichtigen. Veel details zijn er op deze lijst van 838 dienstplichtigen echter niet te vinden: er wordt enkel melding gemaakt van hun lengte. Via een andere weg, nl. het regimentsboek⁴⁰, komen we toch tot volgende persoonsbeschrijving voor Jacobus:

taille d'un mètre 68 centimètres
visage rond – front rond
yeux gris – nez court
bouche moyenne – menton petit

cheveux et sourcils roux

Jacobus was dus 1,68 m lang, had een rond gezicht en voorhoofd, grijze ogen, korte neus, middelgrote mond, kleine kin en rosse haren en wenkbrauwen.

Voormelde 2e Commission bedeede Jacobus toe aan het 45ste linieregiment. Dit was trouwens ook zo het geval voor het merendeel van deze dienstplichtigen, zoals bijv. Charles Joseph Flauw⁴¹, Henry Flauw⁴² en Albert Pieters⁴³ (alle drie woonachtig te Aartrijke), Pierre Vandierendonck, Joseph Ketels en Jean Saelens (alle drie uit Ruddervoorde), Pierre Decloedt (uit Loppem), Bernard Vanreybrouck (uit Oostkamp), Pierre Guillaume Bleyaert (uit Beernem), François Vyncke (uit Oedelem) en Charles Mortier (uit St.-Joris-ten-Distel). Anderen, zoals Henry Bonte⁴⁴ (uit Aartrijke), Joachim Van Hollebeke (uit Zedelgem) en Charles Musschoot (uit St.-Joris-ten-Distel) werden gerekruteerd voor het 6de kurassiersregiment.⁴⁵ Ten slotte werd een nog kleinere groep gerekruteerd voor het 8ste artillerieregiment.

Op 25 pluviôse XII, wat overeenkomt met 15 februari 1804, vertrok Jacobus naar zijn eenheid. Drie dagen later deserteerde⁴⁶ hij al⁴⁷ ... Zijn desertie was geen alleenstaand feit, zoals mag blijken uit onderstaande tabel, gebaseerd op de naamlijsten van de deserteurs tijdens het zich op weg begeven naar hun eenheid, nl. het 45ème Régiment d'Infanterie.⁴⁸

Van	Tot	1 ^e Arr.	2 ^e Arr.	3 ^e Arr.	4 ^e Arr.	Totaal
18 pluviôse	25 pluviôse	5	5	7	16	33
25 pluviôse	28 pluviôse	5	1	19	9	34
3 ventôse		0	0	4	50	54
4 ^e Transport		17	10	12	0	39
5 ^e Transport		3	0	7	7	17
		30	16	49	82	177

Niet minder dan 177 kersverse rekruten uit de vier arrondissementen van het Leiedepartement deserteerden nog voor zij hun eenheid effectief vervoegden! In bovenstaande tabel werden enkel de gegevens opgenomen die betrekking hadden op het 45ste linieregiment.

Het zich aldus aan de dienstplicht onttrekken was geen alleenstaand feit binnen het Leiedepartement of de andere departementen van de Nederlanden, integendeel, ook binnen de Franse departementen⁴⁹, behalve in de grensregio's, kwam deze praktijk zeer veelvuldig voor. Desertie werd echter niet getolereerd en derhalve streng aangepakt. Niet alleen werd jacht gemaakt op de deserteur: hij diende alsnog zijn dienstplicht te vervullen, maar er hing hem ook een hoge boete boven het hoofd. Boete waarvoor ook de ouders van de deserteur aansprakelijk gesteld werden, gezien zij nog burgerrechtelijk verantwoordelijk waren voor hun zoon. Ten slotte was er ook nog de sociale druk: de gemeente diende een bepaald aantal rekruten te leveren. Indien dit aantal niet behaald werd, werd de burgemeester of *maire* aangeschreven met het verzoek de ontbrekende aantallen aan te vullen met andere rekruten ...

Zes maand later, nl. op 1 fructidor XII of 19 augustus 1804, werd het dossier van 41 miliciens van het 1^e Brugse militiearrondissement, die deserteerden op weg naar hun eenheid, overgemaakt aan de procureur van de rechtbank van het 1^e arrondissement met het oog op een veroordeling.⁵⁰ Bij dit arrest van de prefect hoorde een lijst van 41 lotelingen uit het arrondissement Brugge die gedeserteerd waren tijdens het zich naar hun eenheid begeven, waaronder Jacobus Verplancke. In zijn arrest verzocht de prefect de procureur van de rechtbank van eerste aanleg expliciet: “*requérir contre les dits Conscrits & Contre leurs peres & meres comme civilement responsables la condamnation a l’amande, & de diriger contre eux les poursuites ultérieures*”.⁵¹

Jacobus werd wegens zijn desertie op 21 september 1804 veroordeeld. Tevens veroordeelde de rechtbank hem en zijn burgerrechtelijk verantwoordelijke ouders tot het betalen van een boete van 1.500 francs⁵², vermeerderd met de druk- en afficheringskosten van het vonnis, en kreeg de gendarmerie de opdracht hem op te sporen, aan te houden en naar het *dépôt des conscrits réfractaires* te Rijsel te brengen.⁵³ ⁵⁴ Indien hij aangehouden werd, zou hij in dat ‘dépôt’ gedurende vijf jaar ter beschikking gesteld blijven van de regering en alsnog ingelijfd worden in het leger. Daarenboven diende de gemeente te voorzien in een vervanger.

Uiteindelijk werd hij gevonden of meldde hij zich alsnog aan⁵⁵, want op 18 januari 1807 werd hij, om zeker te zijn van de goede afloop, door de gendarmerie begeleid naar het *dépôt des conscrits réfractaires*⁵⁶ te Rijsel⁵⁷. Vermoedelijk volgde men hiervoor het traject Brugge-Menen, de huidige Torhoutsesteenweg, waardoor Jacobus die dag op een

honderdtal meter van zijn ouderlijke woning gepasseerd zou zijn. Vermoedelijk had hij zich alsnog aangemeld, want kort nadien werd hij vanuit Rijsel verder naar zijn eenheid begeleid. Het zich alsnog aanmelden kan gebeurd zijn door de toenemende druk op zijn ouders en familie of door de angst voor de steeds intensievere klopjacht door de gendarmerie op de *réfractaires* of gebruik makend van een amnestiemaatregel.

Zes maand later vervoegde hij op 8 juli 1807 zijn eenheid: de 5ème Compagnie⁵⁸ van het 3ème Bataillon van het 45ème Régiment d'Infanterie⁵⁹ behorende tot het Corps D. Hij had er de graad van *fuselier*. Waar bevond het regiment zich toen Jacobus dit vervoegde? Op 14 juni 1807⁶⁰, dus een drietal weken voordien, vocht het regiment mee in de slag bij Friedland.^{61 62} Vermoedelijk bevond het regiment zich drie weken later nog steeds in deze omgeving. Toen was dat Oost-Pruisen, nu is het een Russische enclave tussen de Oostzee, Litouwen en Polen.

Later muteerde hij, weliswaar steeds binnen hetzelfde Corps D van het 45ste linieregiment⁶³, achtereenvolgens naar de 8ème Compagnie van het 1ère Bataillon en uiteindelijk naar de 4ème Compagnie van het 3ème Bataillon. Wanneer de mutaties plaatsvonden kon niet meer achterhaald worden.

Jacobus was dus fuselier. Een fuselier was een infanterist met een geweer. Bij hun aankomst in hun eenheid kregen de soldaten “*een steenslotgeweer, met bajonet, een patroontas met 50 in papier gewikkelde patronen en enkele vuurstenen. Tot in 1808 is de kleur van het uniform van de infanterie wit, daarna blauw. In de rugzak van een infanterist vindt men een kapootjas, een broek van dikke stof, een linnen broek met bretellen, een politiemuts, twee paar beenstukken, twee paar schoenen en wat ondergoed.*”⁶⁵ In de Grande Armée⁶⁶ was de opleiding van een

fuselier voornamelijk gericht op discipline, snelle marsen, uithouding, gericht vuren op korte afstand en man-tegen-mangevecht. Het grootste deel van een linie-infanteriebataljon bestond uit fuseliers: vanaf 1805 werd een bataljon gevormd uit 7 fuselierscompagnieën van elk 120 man onder bevel van een kapitein, 1 voltigeurscompagnie⁶⁷ en 1 grenadierscompagnie⁶⁸. De fuselier was bewapend met een 1777 Charleville musket⁶⁹ (vuur-steengeweer) met een bajonet van 40,6 cm lang. Het musket zelf was reeds 150 cm lang, waardoor de totale lengte van 190,6 cm meestal een behoorlijk stuk langer was dan de lengte van de fuselier zelf. Op de rug droeg hij een rugzak M.1801, gemaakt van koehuid met twee riemen, om de opgerolde overjas op de bovenkant te houden. In 1807 bestond het uniform van een fuselier van het 45ste linieregiment uit een witte broek, een witte jas en lange blauwe overjas met witte revers, rode opstaande kraag en manchetten. De revers werden bovenaan vastgemaakt met messingen knopen met het regi-mentsnummer op. Het hoofddeksel was een zwarte shako

*Fig. 1. Uniform van een fuselier, volgens de Fichier Carl, planche 32.*⁶⁴

Fig. 2. Charleville musket 1777 (bron: <http://www.histoire-pour-tous.fr/histoire-de-france/4224-linfanterie-de-la-grande-armee-de-napoleon.html>)

met chevron opzij, een vizier, een messing plaat met daarop de keizerlijke adelaar en het regimentsnummer, een gekleurde pompon. Constantinus Duyck⁷⁰, zelf ook soldaat bij het 45ème Régiment de Ligne, beschreef hetzelfde uniform als volgt: “...en van myn kleeraege. Wy zyn gekleed met blauwe cazakken en witte vesten en broucks en met eenen cacao op den kop met witte getrokken koorden.”

Het leven van een soldaat te velde was verre van prettig, zo leren we uit soldatenbrieven uit die tijd: “*ick hebbe acht maenden lank op het veld geslaepen door haegel sneeuw wijnd en waeter.*”⁷¹ Het Franse leger beschikte toen (1807) inderdaad niet over tenten: tijdens hun bivak sliepen de soldaten inderdaad op de grond onder de blote hemel of, als ze het geluk hadden dat er een schuur in de buurt was, op stro. Ook in Spanje aangekomen was de situatie nog niet veel veranderd, zo leert ons de brief van een andere soldaat, weliswaar uit een ander regiment:⁷²

- Vitoria (bivak 18 dagen): “*wij hebben daer veele armoede geleden van beddinge en heeten, wij en hadden daer maer eenen stroijen zak*”
- Burgos (8 maart 1808): “*wij wierden daer in een kercke geleijt*”
- Madrid (3-12 mei 1808): “*zoo wij liggen nu een hure buiten de stat gecampeert in linwaeten*⁷³ tenten”

Soldaat Titeca moet m.a.w. geluk gehad hebben in Madrid. Zijn collega Andries Berij⁷⁴ had het een tweetal weken voordien nog over: *“Wij en vinden daer geen loegementen⁷⁵ in dat laen⁷⁶. Wij moeten daer altijd buijten slaepen.”*

Daarenboven moet er inzake voeding rekening mee gehouden worden dat Napoleon het principe hanteerde dat het leger zich diende te bevoorraden op het terrein.⁷⁷ Dit lukte echter niet overal: zelfs in het Napoleongezinde Polen verstopte de bevolking in 1807 haar voorraden voor de Franse troepen.⁷⁸

De soldaten dienden in 1808, naast hun uitrusting, ook nog hun kookketels mee te dragen op de dagmarsen en op het einde van de dag zelf in te staan voor het koken van hun soep: *“wij kregen daer voor vier dagen brood en vlesch, en onse mermijten⁷⁹ dat mosten wij op ons rugge draegen en marseeren van smorgens tot savons, een als wij den geelen dag gegaen hadden, wierden wij in een bos gedreven gelijk de schaepen, en daer mosten wij slaepen en ons soepe koken, elck die liep met messen en saevels om bomen af te cappen om ons soepe te koken.”* (Burgos, 9 maart 1808)⁸⁰ Anderzijds konden zij ook al eens geluk hebben: *“wij hadden daer het wildig⁸¹ leven, wij dronken daer den wijn voor drie stuijvers de stop⁸².”⁸³* (Orléans, december 1807). Nog enkele getuigenissen over het eten als soldaat onderweg:

- *“... en wij zijn den twee en twintigsten in het resement⁸⁴ gegaan en ons resement is wel hondert uren afgezonken en het leg gans bij den boer te lande en wij zijn al weldig. Wij eten en drinken al dat wij goeste hebben, wij. Maer het is schoonste en beste eten en drinken hebben wij.”⁸⁵*
- *“Je vous fait savoir que je suis arrivé dans le regiment au commencement du mois de decembre. Lequel est en Prusse au environ trois cent lieux de chez nous a vingt lieux de Berlin. Je*

- suis chez le paijsans. Je suis bien nori jusqu a present ...*”⁸⁶
- “... als dat wij vertrokken zijn van de cantonnementen van de boeren. Op vastenavond⁸⁷ zyn wy in Berlin gecommen en des anderdags zijn wy in de cazernens moeten gaen waer dat wy maer weynig heten⁸⁸ hebben ...”⁸⁹
 - “En dat ik ligge tot Berlin in de cazernen, hoofstad van Pruijssen daer wy grootelicks groote armoede hebben.”⁹⁰
 - “Wy moeten thusten tarwe⁹¹ brod eten. Het is klen brod. Wy hebben wel ryes⁹² te heten en alle daege een pinte wyn gehad zeder bamesse⁹³. ”⁹⁴
 - “... waer wy wel grote aerremoede gehad hebben. Wy hebben wel thein daegen gegaen dat wy geen brod gehad. Men aen anders niet of zy dat men pakte.”⁹⁵
 - “Wy en vonden noeyd geen eeten anders niet of het wyn te drinken en wy lyeppen giele daegen dronke en op ons gat vael van flauten.”⁹⁶

De toestand kon ook zeer vlug wijzigen, afhankelijk van de plaats waar ze zich bevonden. Op 13 september 1808 was Pieter Scherrens, soldaat bij het 66ste regiment, nog tevreden: “... mij dunkt dat ik hier ook zal kunnen leven want wij hebben tweemaal daegs soeppe. Zoo veel al wij eten kunnen en ons brood kunnen wij ook nooit al op eten. Wij hebben over ander dag een brood van 3 pond⁹⁷. En op de roete⁹⁸ heb ik god lof⁹⁹ ook geen armoede gehad. Wij trokken alle daege elf groote en een pond en alf brood daags.”¹⁰⁰ Twee maand later sprak hij echter andere taal: “Ik hebbe veel aermoede geleden maer ik en vreeze van nog meer te moeten lijden in Spagniën want men krijgt in ons logement nog al te mets wat en in Spagniën zal men niet krijgen want het zijn al bregans.”¹⁰¹

Dit principe van bevoorrading ter plaatse kon dus niet overal in

Europa aangehouden worden. Daarom werden de troepen tijdens de invasie van Rusland in 1812 gevolgd door een kolonne slachtvee¹⁰² en bevoorradingswagens die de troepenverplaatsingen echter onvoldoende snel konden bijhouden ...¹⁰³

Ook de uitbetaling van de soldij gebeurde niet steeds even punctueel. Soldaat Duyck deed hierover zijn beklag: “... *en trekken geen trektement. Tes nu by naer vijf maenden dat wij geen en duyt gezien en hebben van de Fransche.*”¹⁰⁴ Vermoedelijk had hij sinds begin november 1807 geen soldij meer ontvangen toen hij dit op 26 maart 1808 optekende ... Hij was geen alleenstaand geval. Ook Augustinus Eeckout schreef: “... *wandt ik en treck geen preij...*”¹⁰⁵ En dit was niet enkel een probleem bij het 45ste linieregiment: “*Ik hebbe in 6 maenden nog maer thien stuyvers geld getrokken.*”¹⁰⁶

De troepenverplaatsingen gebeurden op basis van dagmarsen van 20 km/dag (*marche normale*) of 40 km/dag (*marche forcée*). Bij dagmarsen trokken de kolonnes vooruit aan een tempo van 85 tot 90 passen per minuut.¹⁰⁷ Als infanterist diende je dus over een uitstekende conditie te beschikken, want de snelheid van de mobiliteit van een kolonne kon bepalend zijn voor een veldslag. Het mag derhalve niet verwonderlijk heten dat er, naast de velen die sneuvelden tijdens deze veldslagen, ook velen stierven onderweg ten gevolge van koude, ontbering, overbelaste gewrichten ...¹⁰⁸

Na het verdrag van Tilsit, dat na afloop van de veldslag bij Friedland de vrede tussen Frankrijk en Rusland bezegelde¹⁰⁹, was Napoleon ondertussen geïnteresseerd geraakt in het Iberische schiereiland en vielen Franse troepen begin 1808 Spanje binnen. Napoleon stelde zijn broer Joseph Bonaparte aan

als koning over Spanje. Het Spaanse volk pikte deze overheersing niet en kwam op 2 mei 1808 in opstand. Nodig in Spanje, keerde het 45ste linieregiment vanuit Pruisen via Kyritz¹¹⁰ en Josephs-Berg¹¹¹ (nabij Poznan) terug naar Parijs waar zij op 25 september 1808 aankwamen.^{112 113 114} Vanuit Parijs trok het regiment verder via Mantes-la-Ville/Mantes-la-Jolie, Houdan, Dreux, Chartres, Bonneval, Cloyes-sur-le-Loir, Vendôme, Château-Renault, Tours, Sainte-Maure-de-Touraine, Poitiers, Couhé, Ruffec, Mansle, Angoulême, Barbézieux-Saint-Hilaire, Saint-André de Cubzac naar Bordeaux en verder naar Bayonne in het huidige Frans Baskenland.¹¹⁵ Vanuit Bayonne naar Vitoria-Gasteiz, de hoofdplaats van de Spaanse autonome regio Baskenland¹¹⁶, om op 10 en 11 november 1808 deel te nemen aan de veldslag bij Espinosa-de-los-Monteros. De veldslag werd, na een onbesliste eerste dag, een overwinning op de tweede dag voor de Franse troepen onder leiding van generaal Claude Vic-tor-Perrin.¹¹⁷ Het 45ste linieregiment behoorde tot de 2de divisie van generaal Lapisse¹¹⁸ die deelnam aan de krijgsverrichtingen van 11 november 1808. Vermoedelijk kreeg Jacobus hier voor het eerst zijn vuurdoop. Na de veldslag misdroeg het Franse leger zich tegenover de plaatselijke bevolking door plunderingen en brandstichtingen in de stad.

Hierop trok het regiment naar Madrid, waar het bivakkeerde van 4 tot en met 20 december 1808.¹²⁰ Niettegenstaande het regiment de Spaanse troepen versloeg, ontstond er geen vrede met de Spanjaarden: alle boeren hadden immers de wapens opgenomen voor hun koning en het Franse leger had last met de aldus ontstane guerrillaoorlog.¹²¹ *“Maer t’ is daerom nog geen vrede met den Paeijhaert, want al die boeren van Spaeijen hebben meest al geweyjre aenveert om te vuychten voor hunne coning. Want wij hebben meest rooij met de brijgrans, want zij*

setten al baechten de bergen en zij schijden slijns en reegts naer ons en zijn maeken veele soldaeten capot. Men is niet wijs dat men een quaert weijt gaat met vijf ofte ses mannen of men is dood gesmijten van die bregrans.”^{122 123} Het grote overwicht van de Franse getalsterkte werd teniet gedaan door het terrein waarop gevochten moest worden: kleine steegjes in oude Spaanse steden of moeilijk begaanbare bergpaden.

Vanuit Madrid vertrok het regiment naar Segovia ter ondersteuning van de nieuwe koning van Spanje Joseph Bonaparte.¹²⁵ Teneinde zijn gezag te doen gelden liet Joseph Bonaparte het koninkrijk León bezetten door de divisie van generaal Lapisse,¹²⁶ waartoe ook het 45ste linieregiment

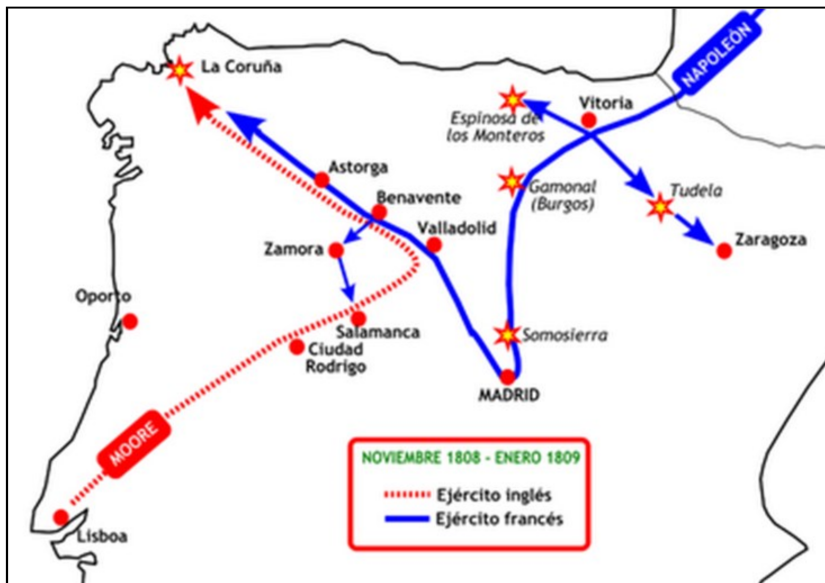

Fig. 3. Overzicht van de troepenbewegingen in Spanje in de periode november 1808 - januari 1809.¹⁷⁹ Vanaf 8 november 1808 voerde Napoleon zelf het opperbevel van de Franse troepen in Spanje.

behoorde.

Uit de soldatenbrief van Carolus Ls. Js. Igodt aan zijn familie weten we dat het regiment zich op 24 februari 1809 in de omgeving van Salamanca bevond.¹²⁷ Gedurende de rest van de winter bevond het zich in die omgeving waar het tot aan de Portugese grens vocht tegen de Spaanse opstandelingen.

Op 14 mei 1809 werd het 45ste linieregiment ingezet voor de verdediging van de Franse communicatielijnen over de 194 m lange Romeinse brug¹²⁸ nabij het Spaanse stadje Alcántara.¹²⁹ De brug over de Taag bevindt zich ten noorden van Alcántara. De brug was van grote militaire betekenis tijdens de Spaanse oorlogen: het was immers een van de weinige bruggen over de Taag en tevens de enige brug erover in westelijk Spanje. Half mei 1809 zond de Britse opperbevelhebber Wellington¹³⁰ een kleine Portugese troepenmacht (± 2.000 man) onder bevel van kolonel Mayne¹³¹ om de Franse communicatielijnen over de brug door te snijden. Toen maarschalk

Cl. Victor-Perrin dit vernam, stuurde hij een 9.000 man tellende troepenmacht onder leiding van generaal P. Belon Lapisse om zijn communicatielijnen te verdedigen. Tot deze Franse troepenmacht behoorden het 8ste, 45ste en 54ste linieregiment (elk bestaande uit drie bataljons) en een regiment dragonders.¹³² De Franse troepenmacht bereikte Alcántara op 14 mei 1809. Het merendeel van de Portugese troepenmacht had zich verschanst aan de noordkant van de

Fig. 4. Standaard van het 45ste linieregiment

brug. Enkel een kleine wachtpost, bestaande uit een 50-tal infanteristen en de cavalerie, was achtergebleven op de zuidelijke oever van de Taag. Hun taak bestond er o.a. in de nodige explosieven aan te brengen teneinde de brug te vernietigen. Het vernietigen van de brug zou voor de oprukkende Franse troepen immers een wekenlange omweg tot gevolg hebben.

Rond 9 uur woedde het artillerievuur in volle hevigheid aan beide zijden van de Taag. Rond 13 uur hadden de Portugese troepen hun artillerie voldoende efficiënt opgesteld, zodat bevel gegeven kon worden om de brug vanop de noordelijke oever tot ontploffing te brengen. Niettegenstaande het schot werd afgevuurd, vernietigde de ontploffing de brug niet.¹³⁴ Daarop trokken Franse infanteristen over de brug en de Portugese troepen trokken zich terug.¹³⁵ Het Portugese leger verloor 250 man terwijl het aantal slachtoffers aan Franse kant beperkt bleef.

Niettegenstaande het beperkt aantal slachtoffers bij de Franse troepen, sneuvelde Jacobus Verplancke tijdens deze veldslag rond 15 uur: *“est décedé sur le champ de bataille d’alcantara le quatorze maij mil huit cent neuf à trois heures après midi par suite d’un coup de feu.”*¹³⁶ Hij was toen 27 jaar. De overlijdensakte werd eerst tweeënehalve maand later opgetekend in het logboek van het 45ste linieregiment op 30 juli 1809¹³⁷ *“au camp de L’alberche”*¹³⁸: *“d’après la declaration à nous faite le trente juillet suivant, par les trois temoins mâles et majeurs voulu par la loi qui ont signé au registre avec nous”*. Vermoedelijk werd twee dagen na de slag bij Talavera-de-la-Reina een algemeen appel gehouden bij de Franse troepen en werd toen voor het eerst het overlijden van Jacobus genoteerd.¹³⁹ Uiteindelijk duurde het dan nog eens een twintigtal maanden vooraleer zijn

Fig. 5. Brug over de Taag ter hoogte van Alcántara ¹³³

overlijden werd opgetekend in de registers van de burgerlijke stand te Zedelgem, nl. op 26 maart 1811.

Eindnoten

- ¹ Initieel was het met de *levée en masse* effectief de bedoeling dat iedere jongeman tussen de leeftijd van 20 en 25 jaar dienstplichtig was. Daartoe waren de gemeenten verplicht jaarlijks lijsten aan te leggen van degenen, *conscripts* genoemd, die aan deze leeftijdsvoorwaarden voldeden. In 1799 gebeurde reeds een bijsturing aan de wet en werd de loting ingevoerd. Vanaf 1802 werd ook plaatsvervangingsmogelijkheid mogelijk.
- ² Jean-Baptiste Jourdan (1762-1833): Frans militair en politicus. Hij was bevelvoerder van de Franse troepen die op 26 juni 1794 de overwinning behaalden in de veldslag bij Fleurus op de Oostenrijkse troepen. In 1798 was hij medeauteur van de naar hem genoemde conscriptiewet. In 1804 kreeg hij de titel van *maréchal de France*. In 1808 trok hij samen met Joseph Bonaparte naar Spanje, maar speelde daar geen militaire rol van betekenis.
Pierre Debrel: Frans jurist en medeauteur van de conscriptiewet.
- ³ In vreedstijd duurde de Franse dienstplicht 5 jaar, maar in oorlogstijd duurde die onbeperkt (dus tot aan zijn overlijden of tot de soldaat dermate gewond was dat hij niet meer ingezet kon worden om te vechten). Vanaf het voorjaar van 1803 bevond Frankrijk zich permanent in oorlog ...
- ⁴ Een van de weinige keren dat de familienaam 'Verplancke' foutief gespeld werd, is in zijn doopakte: 'Verplanke'. Hier dus vermoedelijk een foutje van onderpastoor Ivo Valcke die het doopsel toediende? In het regimentsboek wordt de correcte schrijfwijze gehanteerd.
Bij zijn doopsel krijgt hij de voornaam van zijn dooppeter: 'Jacobus'. Dit is echter dezelfde voornaam als zijn vader.
Binnen deze familietak is deze voornaam behoorlijk populair, samen met nog enkele andere, wat het genealogisch opzoekwerk een extra-uitdaging geeft.
Of in de dagelijkse omgang ook de voornaam 'Jacobus' gehanteerd werd, dan wel 'Jacob' of 'Jacques', is nu niet meer te achterhalen. Feit is dat in de context van het Franse leger deze doopnaam verfranst werd tot 'Jacques'.
- ⁵ Jacobus Verplancke werd geboren te Zedelgem op 11 november 1753 als zoon van Joannes Baptista Verplancke en diens tweede echtgenote Amelbergis De Roo.
- ⁶ Regina Genoveva Willem werd geboren te Waardamme of Ruddervoorde op 9 april 1757 als dochter van Joannes Willem en Joanna Theresia Van Acker. We hanteren hier een dubbele voornaam 'Regina Genoveva' omdat we voor haar in de akten twee voornamen terugvinden, nl. 'Regina' tijdens de periode van haar huwelijk met Jacobus Verplancke en 'Genoveva' na diens overlijden. Dat het wel degelijk over één en dezelfde persoon gaat, kan enkel teruggevonden worden in

Fig. 6 op de volgende pagina: kaart van Europa (met actuele staatsgrenzen) waarop een vijftiental gemeenten en steden aangeduid zijn. Deze geven een idee van de tocht die Jacobus Verplancke maakte vanaf 1807 t.e.m. 1809 als fuselier in het 45ème Régiment d'Infanterie van La Grande Armée van Napoleon Bonaparte. Als we een inschatting proberen te maken van de totale afstand die Jacobus tussen begin- en eindpunt of tussen 18 januari 1807 en 14 mei 1809 (grosso modo 28 maanden) al marcherend heeft afgelegd (soms kon al eens een eindje meegereden op een geconfisqueerde boerenkar met banken), dan tellen we meer dan 7.250 km.

<i>01 - Zedelgem</i>	<i>09 - Bordeaux</i>
<i>02 - Brugge</i>	<i>10 - Bayonne</i>
<i>03 - Rijsel / Lille</i>	<i>11 - Vitoria-Gasteiz</i>
<i>04 - Friedland / Prawdinsk</i>	<i>12 - Espinosa-de-los-Monteros</i>
<i>05 - Poznan</i>	<i>13 - Madrid</i>
<i>06 - Kassel</i>	<i>14 - Alcántara</i>
<i>07 - Koblenz</i>	<i>15 - L'Alberche</i>
<i>08 - Parijs</i>	

de inventaris die door notaris F.J. Hatse na haar overlijden opgesteld werd in 1832. In deze inventaris wordt zij weliswaar ‘Genoveva Willem’ genoemd, maar worden ook haar drie huwelijken vermeld, waaronder het eerste met Jacobus Verplancke.

⁷ Pastoor in die tijd was Bernardus Gillis. Bernardus Gillis werd geboren te Eeklo in 1732. Hij werd pastoor van Zedelgem vanaf 1775 tot aan zijn overlijden eind 1799, waarbij hij zich de laatste tien jaar schuil diende te houden, vermits hij de door de Fransen geëiste eed van haat tegen het koningschap niet wenste af te leggen.

Ivo Valcke was onderpastoor van Zedelgem tussen 1774 en 1782.

⁸ In 1781 werden te Zedelgem 51 kinderen geboren en gedoopt: 34 jongens en 17 meisjes. Van de 34 jongens waren er minstens 16 al overleden voor de leeftijd van 20 jaar en 13 werden minstens 20 jaar oud; van 5 kon nog niet achterhaald worden of zij al dan niet vroeger stierven.

De periode van de conscriptie m.b.t. de militielichting van het jaar XI liep echter van 23 september 1781 t.e.m. 22 september 1782. Tijdens deze periode 1781-1782 werden te Zedelgem 54 kinderen geboren en gedoopt: 33 jongens en 21 meisjes. Van de 33 jongens waren er minstens 10 al overleden voor de leeftijd van 20 jaar en werden er 19 minstens 20 jaar oud; van 4 kon nog niet achterhaald worden of zij al dan niet vroeger stierven.

Naast de 18 *conscrits* voor de lichting van het jaar XI was er dus minstens nog 1 die ouder werd dan 20 jaar en die niet voorkomt op de conscriptielijst, nl. Franciscus Naessens, geboren op 21 oktober 1781 als zoon van Philippus Naessens en Helena Stubbe. Waarom hij niet op de conscriptielijst voorkomt, is mij onbekend (misschien had men hem ingedeeld bij de lichting van het jaar X of misschien woonde hij te Oostkamp in het jaar XI?). Hij huwde te Oostkamp op 2 mei 1818 met Isabella Clemmens.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal geboorten en doopsels in de periode 23 september 1781 tot 22 september 1782 voor de toenmalige gemeenten Aartrijke, Loppem en Zedelgem, evenals het aantal *conscrits* dat op de conscriptielijst voor de militielichting van het jaar XI voorkwam:

	Totaal doopse ls 1781- 1782	Doopsel meisjes 1781- 1782	Doopsel jongen s 1781- 1782	Conscriptie- lijst jaar XI
Aartrijke	44	21	23	15
Loppem	21	13	8	4
Zedelgem	54	21	33	18

⁹ De Torhoutsesteenweg werd aangelegd in de periode 1751-1754 en verbond Brugge over Torhout met Menen. De kosten voor de aanleg werden gedragen door keurvorst Karl Theodor von Neuburg, tevens heer van Wijnendale, voor het

noordelijke deel (38 km) en door de stad Menen voor het zuidelijke deel (8,5 km). Voor de terugbetaling van de kosten werden op het noordelijke deel zeven tolbarrières opgericht.

¹⁰ Je behoorde tot de militielichting van het jaar XI indien je geboren was tussen 23 september 1781 en 22 september 1782.

¹¹ RAB, Inv. 82, Franse Hoofdbesturen, nr. 3080

¹² Tijdens de periode 5 oktober 1793 tot 1 januari 1806 werd in Frankrijk door de revolutionaire regering een eigen kalender gehanteerd: de Franse republikeinse kalender. In onze streken werd, na de annexatie van de Oostenrijkse Nederlanden door Frankrijk in 1795, het gebruik van deze kalender ingevoerd vanaf 17 juni 1796 bij de opmaak van de akten van de burgerlijke stand en algemeen verplicht vanaf 3 april 1798. Vanaf 1 januari 1806 werd opnieuw de gregoriaanse kalender veralgemeend gebruikt.

¹³ Ofwel was de *maire* zelf meer plichtbewust en had hij hen zelf een bezoekje gebracht ...

¹⁴ Aartrijke telde 15 *conscripts*: 8 hadden zich aangemeld (Constantin Joly, Charles Moeyaert, Henry Joseph Pollet, Bernard Vanden Bussche, Pierre Vandousselaere, Joseph Van Hollebeke, Joseph Van Welsenaers en Jacques Verhaege) maar 7 hadden zich niet aangemeld (François Joseph Catryse, Charles Hemeryck, Jean Jonckheere, Louis Meny, Henry Joseph Reynaert, Charles Joseph Roose en Jean Stevens). Blijkbaar was de Aartrijkse *maire* het spoor bijster over deze zeven laatsten die allen verhuisd waren naar een andere gemeente: “*On ne peut déclarer qu'ils sont encore vivants.*”

Slechts 1 *conscrip*t was buiten de gemeente geboren: Constantin Joly, geboren te Zerkegem, woonde pas sinds 1793 te Aartrijke.

De 7 *conscripts* die afwezig bleven, waren allen verhuisd buiten de gemeente: François Joseph Catryse sinds het jaar VII naar Beerst, Charles Hemeryck sinds 1786 naar Kortemark, Jean Jonckheere sinds 1793 naar St.-Andries, Louis Meny sinds 1787 naar Zedelgem, Henry Joseph Reynaert sinds 1794 naar Duinkerke, Charles Joseph Roose sinds het jaar VII naar Eernegem en Jean Stevens sinds 1786 naar Zerkegem.

De grootste variatie onder de door de *conscripts* uitgeoefende beroepen van de gemeenten Aartrijke, Loppem en Zedelgem vinden we te Aartrijke: 1 *brasseur* (brouwer Joseph Van Hollebeke), 1 *charron* (wagenmaker), 1 *cultivateur* (landbouwer Pollet), 4 *domestic* (dienstbodes), 2 *journalier* (dagloners), 1 *meunier* (molenaar Roose) en 1 *tailleur* (kleermaker Van Welsenaers) maar ook 4 van wie het beroep niet gekend was.

De lengte van de *conscripts* die zich aangemeld hadden, situeert zich tussen 1,460 m en 1,725 m. Er was er 1 kleiner dan 1,50 m, 2 waren tussen 1,50 m en 1,60 m, 4 tussen 1,60 m en 1,70 m en 1 tussen 1,70 m en 1,80 m.

– Constantin Joly. Op het overzicht van de *conscripts* staat vermeld dat hij van Zerkegem afkomstig was en pas sinds 1793 te Aartrijke woonde. Bij nazicht van de Zerkegemse doopregisters over de periode 1781-1782 vinden we hem echter niet terug ...

– Carolus ‘Charles’ Moeyaert werd geboren te Aartrijke op 8 juni 1782 als zoon van Joanna Theresia Moeyaert, afkomstig uit Vladslo.

- Henricus Josephus ‘Henry Joseph’ Pollet werd geboren te Aartrijke op 14 juli 1782 als zoon van Joannes Baptista Pollet, afkomstig uit Torhout, en Theresia Isabella De Witte, afkomstig uit Aartrijke.
- Bernardus ‘Bernard’ Vanden Bussche werd geboren te Aartrijke op 6 augustus 1782 als zoon van Joannes Baptista Vanden Bussche en Maria Theresia Roose, beiden afkomstig uit Lichtervelde.
- Petrus ‘Pierre’ Vandousselaere werd geboren te Aartrijke op 2 januari 1782 als zoon van Leonardus Vandousselaere en Isabella Theresia Vercarre.
- Josephus ‘Joseph’ Van Hollebeke werd geboren te Aartrijke op 15 februari 1782 als zoon van Jacobus Emmanuel Vanhollebeke en Barbara Catharina Vermeulen, beiden afkomstig uit Zwevezele.
- Josephus ‘Joseph’ Van Welssenaers werd geboren te Aartrijke op 28 februari 1782 als zoon van Carolus Franciscus Van Welssenaers, afkomstig uit Koekelare, en Isabella Eugenia Tyghem, afkomstig uit Eernegem.
- Jacobus ‘Jacques’ Verhaege werd geboren te Aartrijke op 30 september 1781 als zoon van Ferdinandus Verhaege en Angela Speijns, beiden afkomstig uit Aartrijke.
- Franciscus Josephus ‘François Joseph’ Catrysse werd geboren te Aartrijke op 13 mei 1782 als zoon van Petrus Catrysse (zelf spelt hij zijn naam echter als ‘Pieter Cattrijse’), afkomstig uit Eernegem, en Francisca Eugenia Farasyn, afkomstig uit Aartrijke.
- Carolus ‘Charles’ Hemerycke werd geboren te Aartrijke op 18 september 1782 als zoon van Petrus Hemerycke en Theresia Dekeyser, beiden afkomstig uit Torhout.
- Joannes ‘Jean’ Jonckheere werd geboren te Aartrijke op 25 juni 1782 als zoon van Josephus Jonckheere en Barbara Velle, beiden afkomstig uit Eernegem.
- Ludovicus Mini ‘Louis Meny’ werd geboren te Aartrijke op 12 juni 1782 als zoon van David Ignatius Mini en Dorothea Hostyn, beiden afkomstig uit Aartrijke.
- Henricus Josephus ‘Henry Joseph’ Reynaert werd geboren te Aartrijke op 11 augustus 1782 als zoon van Felix Reynaert, afkomstig uit Ruddervoorde, en Isabella Simoens, afkomstig uit Oudenburg.
- Carolus Josephus ‘Charles Joseph’ Roose werd geboren te Aartrijke op 26 oktober 1781 als zoon van Carolus Ludovicus Roose, afkomstig uit Werken, en Maria Theresia Labaillie, afkomstig uit Lichtervelde.
- Joannes ‘Jean’ Stevens werd geboren te Aartrijke op 14 januari 1782 als zoon van Petrus Stevens, afkomstig uit Aartrijke, en Birgitta Degrootte, afkomstig uit Zerkegem.

¹⁵ In het RAB bevindt zich voor Loppem enkel een lijst met 4 *conscrits* die niet opgedaagd waren, zodat de *maire* gemakshalve (?) besloot dat hij over hen ook geen verdere informatie kon opgeven: “*Je n’ai pas marqué leurs figure parce qu’il n’y a aucun qui s’a présenté*” ... Loppem telde dus 4 *conscrits* die zich geen van allen aangemeld hadden: Franciscus ‘François’ Beuselinck, Petrus Jacobus ‘Pierre’ De Pré, Petrus ‘Pierre’ Maertens en Bernardus Jacobus ‘Bernard’ Strubbe.

Drie van hen waren *domestic* (dienstbode), enkel Petrus Jacobus ‘Pierre’ De Pré (fs Petrus Jacobus De Pré & Anna Theresia Lievens) oefende een ander beroep uit: *meunier* (molenaar).

- Franciscus Beuselinck werd geboren te Loppem op 29 juni 1782 als zoon van Joannes Beuselinck of ‘Jan Beuselynck’, zoals hij zelf ondertekent in het doopregister, en Petronilla Strubbe (gedoopt te Snellegem).
- Petrus Jacobus De Pré werd geboren te Loppem op 31 augustus 1782 als zoon van Petrus Jacobus ‘Pieter Jacobus’ De Pré (gedoopt te Loppem) en Anna Theresia Lievens (gedoopt te Zedelgem).
- Petrus Maertens werd geboren te Loppem op 19 december 1781 als zoon van Petrus ‘Pieter’ Maertens en Adriana Bonte (gedoopt te Zedelgem).
- Bernardus Jacobus Strubbe werd geboren te Loppem op 20 juli 1782 als zoon van Sebastianus ‘Sebastiaen’ Strubbe (gedoopt te Aartrijke) en Isabella Clara Van Hollebeke (gedoopt te Loppem).

¹⁶ Te Ruddervoorde stelde *maire* Joannes Andries de lijst van de *conscrits* op: hij kon slechts informatie geven over 4 van de 17 *conscrits* ...

¹⁷ Te Brugge was ± 44,96 % van de *conscrits* niet komen opdagen: op een totaal van 149 waren er 67 niet opgedaagd tegenover 82 wel.

¹⁸ Jacques Baelenberge. Jacobus Balenberghe werd geboren op 25 juli 1782 als zoon van Bernardus Balenberghe en Cæcilia Martha Balju, beiden afkomstig van Zedelgem. Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,620 m, was *journalier* en verbleef te Zedelgem. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.

¹⁹ Pierre Bailliu. Petrus Balliuw werd geboren op 29 april 1782 als zoon van Donatianus Balliuw (afkomstig uit Loppem) en Anna Verheye. Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,625 m, was *domestique* en verbleef te Aartrijke. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.

²⁰ Bernard Brieckman. Bernardus Brieckman werd geboren op 7 september 1782 als zoon van Carolus Brieckman (afkomstig van de Brugse St.-Jacobsparochie) en Maria Anna Goedgebuer (afkomstig van Oedelem). Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,630 m, was *journalier* en verbleef te Ruddervoorde. Hij was de jongste van de Zedelgemse *conscrits* van de lichte van het jaar XI. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.

²¹ Louis Colpaert. Ludovicus Colpaert werd geboren op 24 juli 1782 (doopakte: “*Vigesima quinta baptisatus est heri post meridiem ... natus ...*”) als zoon van Philippus Colpaert en Cornelia Helena Verheecke (afkomstig uit Eernegem). Vader Philippus overleed te Zedelgem op 20 oktober 1808. Ten tijde van de conscriptie mat Ludovicus 1,630 m, was *cultivateur* en verbleef te Zedelgem. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.

Hij huwde te Loppem op 13 mei 1825 met Maria Anna de Cock (de weduwe van Pieter Joannes Vandenabeele die overleden was te Loppem op 20 mei 1823). Ludovicus Colpaert was burgemeester van Zedelgem van 1815 tot 1830.

²² Philippe Cools. Philippus Cools werd geboren op 9 januari 1782 als zoon van Petrus ‘Pieter’ Cools en Isabella Ketels. Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,850

- m, was *journalier* en verbleef te Zedelgem. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.
Hij huwde te Snellegem op 23 november 1813 met Anne Marie Jonckheere.
- ²³ Fernande de Ketelaere. Ferdinandus De Ketelaere werd geboren op 4 maart 1782 als zoon van Adrianus De Ketelaere en Joanna Van hessche (afkomstig uit Jabbeke). Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,625 m, was *domestique* en verbleef te Zedelgem. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.
Hij huwde te Jabbeke op 27 september 1819 met Thérèse Snauwaert, de weduwe van Philippe Maene.
- ²⁴ Fernande de Ketelaere. Ferdinandus De Ketelaere werd geboren op 8 oktober 1781 als zoon van Joannes De Ketelaere en Maria Anna Doyen. Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,645 m, was *journalier* en verbleef te Loppem. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.
Hij huwde te Torhout op 13 januari 1814 met Angelique Dekorte.
- ²⁵ Pierre de Ketelaere. Petrus De Ketelaere werd geboren op 31 maart 1782 als zoon van Petrus De Ketelaere en Martha Martelé. Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,760 m, was *charpentier* en verbleef te Zedelgem. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.
Hij huwde te Zedelgem op 18 februari 1813 met Eugenie Hautekiet.
- ²⁶ Pierre de Sanghere. Petrus De Sanghere werd geboren op 26 oktober 1781 als zoon van Philippus Jacobus De Sanghere en Theresia Corthals. Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,650 m, was *journalier* en verbleef te Varsenare. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.
Hij huwde te Zedelgem op 23 mei 1821 met Isabella-Clara Verhaege.
- ²⁷ Philippe Hoste. Philippus Hoste werd geboren op 2 januari 1782 als zoon van Balduinus 'Boudewyn' Hoste en Anna Van Rentergem, beiden afkomstig van Zedelgem. Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,650 m, was *journalier* en verbleef te St.-Andries. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.
Hij huwde te Loppem op 7 mei 1813 met Regina Verplancke, de weduwe van Augustinus Slabbinck.
- ²⁸ Jean Pupe. Joannes Pupe werd geboren op 3 maart 1782 als zoon van Carolus 'Carel' Pupe en Isabella Tybergeijn (afkomstig uit Zwevezele). Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,620 m, was *journalier* en verbleef te Zedelgem. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.
- ²⁹ Pierre Reynaert. Petrus Reijnaert werd geboren op 4 januari 1782 als zoon van de uit Ruddervoorde afkomstige Joannes Reijnaert en Birgitta Buffel. Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,630 m, was *journalier* en verbleef te Zedelgem. Hij komt wel voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst. Blijkbaar was het bij de opmaak van deze lijst reeds duidelijk dat hij ondergedoken was om aan de dienstplicht te ontkomen, want er werd niet vermeld bij welke eenheid hij zijn legerdienst zou vervullen. Op 9 prairial XII werd hij veroordeeld als *réfractaire*.

- Hij huwde te Zedelgem op 15 mei 1816 met Francesca Verplancke, de dochter van Alexander J. Verplancke en Judoca Callieuw.
- ³⁰ Jean Simoen. Joannes Simoen werd geboren op 2 maart 1782 als zoon van Petrus Simoen en Isabella Van belleghem, beiden afkomstig uit Waardamme. Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,760 m, was *journalier* en verbleef te Zedelgem. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.
Hij huwde te Zedelgem op 25 februari 1810 met Petronella De Baecke.
- ³¹ Thomas Vanbelle. Thomas Vanbelle werd geboren op 18 november 1781 als zoon van Joannes Vanbelle en Barbara Rieul. Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,630 m, was *journalier* en verbleef te Zedelgem. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.
Hij huwde te Zedelgem op 14 april 1807 met Marie-Jeanne Debaene (de weduwe van Charles Decoster).
- ³² Charles Vande Woestyne. Carolus Van de woestyne werd geboren op 31 augustus 1782 als zoon van Petrus Van de woestyne (afkomstig van Oostkamp) en Catherina Rooseboom (afkomstig van Loppem). Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,625 m, was *journalier* en verbleef te Zedelgem. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.
- ³³ Antoine Van Thournout. Antonius Van Thournaut werd geboren op 9 oktober 1781 als zoon van Petrus Van Thournaut en Isabella Van de Castele. Zijn vader overleed te Zedelgem op 28 april 1796. Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,625 m, was *journalier* en verbleef te Zedelgem. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.
- ³⁴ Jean Willem. Joannes Willem werd geboren op 15 februari 1782 als zoon van Hermanus Willem en Joanna Ketels (afkomstig uit Aartrijke). Ten tijde van de conscriptie mat hij 1,625 m, was *journalier* en verbleef te Zedelgem. Hij komt niet voor op de lijst van de door de 2° Commission weerhouden Zedelgemse *conscrits* voor legerdienst.
Hij huwde te Snellegem op 13 september 1811 met Eugenie Josephine De Coster.
- ³⁵ Alle 18 *conscrits* waren te Zedelgem geboren maar een vijftal was verhuisd: naar Aartrijke (Pierre Bailliu), Loppem (Fernand de Ketelaere), Ruddervoorde (Bernard Brieckman), St.-Andries (Philippe Hoste) en Varsenare (Pierre de Sanghere).
14 van hen waren *journalier* (dagloner). Daarnaast was er 1 *charpentier* (timmerman Pierre de Ketelaere), 1 *cultivateur* (landbouwer Louis Colpaert) en 2 waren *domestique* (dienstbode).
De lengte van de conscrits situeert zich tussen 1,620 m en 1,850 m. Niemand was kleiner dan 1,60 m, 15 waren tussen 1,60 m en 1,70 m, 2 tussen 1,70 m en 1,80 m en 1 tussen 1,80 m en 1,90 m.
- ³⁶ RAB, Inv. 82, Franse Hoofdbesturen, nr. 3088
- ³⁷ Pierre Decloedt werd geboren te Loppem. De enige Petrus De Cloedt die hiervoor in aanmerking komt, werd geboren op 12 september 1783 als zoon van de van Zedelgem afkomstige Joannes Baptist De Cloedt en Petronilla De Ruwe, maar hij was dan twee jaar te jong om bij de militielichting van het jaar XI te behoren ... De 2° Commission deelde hem in bij het 45e Régiment. Hij vertrok naar zijn eenheid op 19 ventôse XII.

- ³⁸ Joachim Van Hollebeke werd geboren te Zedelgem op 20 december 1782 als zoon van Petrus Van Hollebeke en Anna De keijser. Hij behoorde dus eigenlijk niet tot de militielichting van het jaar XI maar werd er door de 2° Commission blijkbaar toch aan toegevoegd en ingedeeld bij het 6e Cuirassiers. Hij deed echter niet zelf zijn legerdienst, maar liet zich vervangen door Pierre Minne die op 11 pluviôse XII naar zijn eenheid vertrok.
- ³⁹ Albert Busschaert. In de periode 1780-1785 werd te Zedelgem geen enkele Albert Busschaert geboren. Vermoedelijk betreft het hier Albertus Busschaert, geboren te Oedelem op 1 december 1782 als zoon van Pieter Jacobus Busschaert en Helena Vandewalle, beiden afkomstig van Zedelgem. Hij komt voor op de lijst van de 2° Commission met volgende vermelding: "*Réformé par décision du Mtre de la Guerre du 18 messidor*". Albertus Busschaert huwde te Loppem op 9 mei 1826 met Maria Anna Deboo.
- ⁴⁰ SHAT, Régistre 21 Yc 385 = Livre du Corps 45 regiment de ligne, 3e volume, inschrijving 5991
- ⁴¹ Charles Joseph Flauw. Carolus Josephus Flauw werd geboren te Ichtegem op 10 december 1785 als zoon van Emmanuel Flauw en Joanna Coucke; zijn op 2 september 1781 geboren oudere broer met dezelfde voornamen komt hiervoor niet in aanmerking vermits die reeds overleed op 7 oktober 1781. Hij was derhalve veel te jong om bij de militielichting van het jaar XI te behoren. Op het moment van zijn legerdienst woonde hij echter te Aartrijke. De 4° Commission deelde hem in bij het 45e Régiment 2e Compagnie. Hij vertrok naar zijn eenheid op 5 ventôse XII.
- ⁴² Henry Flauw. Vermoedelijk betreft het hier Henricus Josephus Flauw, geboren te Ichtegem (en niet te Aartrijke zoals genoteerd door de 11° Commission) op 27 april 1783 als zoon van Emmanuel Flauw en Joanna Clara Coucke. Hij was derhalve een jaar te jong om bij de militielichting van het jaar XI te behoren. De 11° Commission deelde hem in bij het 45e Régiment. Hij vertrok naar zijn eenheid op 5 ventôse XII. Na zijn legerdienst trouwde hij te Brugge op 13 augustus 1812 met Barbara Vanderschaeghe; hij was toen kleermaker van beroep.
- ⁴³ Albert Pieters. Albertus Pieters werd geboren te Aartrijke op 7 november 1782 als zoon van Albertus Pieters en Anna Theresia Vanhixe. De 11° Commission deelde hem in bij het 45e Régiment. Hij vertrok naar zijn eenheid op 5 ventôse XII, maar deserteerde reeds dezelfde dag. Hiervoor werd hij veroordeeld op 4 jour complémentaire XII. Hij huwde te Zedelgem op 26 mei 1823 met Josepha Ketels.
- ⁴⁴ Henry Bonte. Henricus Bonte werd geboren te Aartrijke op 24 maart 1783 als zoon van Bonifatius Bonte en Anna Catharina Vogelaere. Hij was derhalve een jaar te jong om bij de militielichting van het jaar XI te behoren. De 11° Commission deelde hem in bij het 6e Cuirassiers. Hij vertrok naar zijn eenheid op 5 ventôse XII.
- ⁴⁵ Kurassier: zwaarbewapende cavaleriesoldaat te paard die een ijzeren borstharnas of kuras en een grote ijzeren helm droeg. Door dit gewicht moesten zowel paard als ruiter zeer sterk zijn, zodat er toch nog voldoende kracht achter een charge kon gezet worden. Onder Napoleon werd het aantal kurassiersregimenten binnen het Franse leger uitgebreid tot 14 regimenten.
- ⁴⁶ Vanaf het jaar XII werd er een onderscheid gemaakt tussen de echte *déserteurs*, die reeds ingelijfd waren als militair, en de *conscrits réfractaires*, die nog geen soldaat waren. Tot deze laatste groep behoorden ook de *conscrits* die, na hun

aanduiding voor het contingent, onderweg naar hun eenheid deserteerden. Er was ook een verschil in behandeling: daar waar desertie een zaak was voor de militaire overheid, waren de *réfractaires* een zaak voor de burgerlijke overheid.

⁴⁷ RAB, Inv. 82, Franse Hoofdbesturen, 3088

⁴⁸ RAB, Inv. 82, Franse Hoofdbesturen, nr. 3429

⁴⁹ Vnl. departementen uit het zuiden en het westen van Frankrijk, maar ook belangrijke weigeringen in het Massif Central.

⁵⁰ RAB, Inv. 82, Franse Hoofdbesturen, nr. 3476

⁵¹ Vrij vertaald: “*de nodige vervolgingen in te stellen tegen de op de lijst voorkomende deserteurs en hun ouders, vermits zij burgerrechtelijk verantwoordelijk zijn, teneinde hen te veroordelen tot een boete.*”

⁵² De hoogte van deze boete werd reeds bepaald in de wet van 17 ventôse VIII.

⁵³ Art. 10 van de wet van 6 floréal XI bepaalde dat aangehouden *réfractaires* door de gendarmerie naar een militair *dépôt* gebracht moesten worden, waar ze gedurende 5 jaar ter beschikking van de regering zouden staan. Dit werd geconcretiseerd in het uitvoerend *arrêté* van 19 vendémiaire XII dat een dergelijk *dépôt* inrichtte in de citadel van Rijsel. *Réfractaires* kregen hetzelfde broodrantsoen en dezelfde soldij als de gewone troepen maar hun *déniers de poche* werden ingehouden. De *réfractaires* werden dagelijks getraind of tewerkgesteld in de arsenalen. Hun dagdagelijkse prestatie werd geëvalueerd en degenen die waardig geacht werden, werden alsnog bij het leger ingelijfd. *Réfractaires* kregen dezelfde disciplinaire straffen opgelegd als de overige militairen, maar de duur ervan was langer.

⁵⁴ Het desbetreffende vonnis heb ik als dusdanig niet teruggevonden: de tekst is gebaseerd op de toen van toepassing zijnde regelgeving.

⁵⁵ De inschrijving “*Rentré le 26 juin*” is terzake niet heel duidelijk. Evenmin is er duidelijkheid op welk jaar dit betrekking heeft: 1805 of 1806?

⁵⁶ Vermoedelijk was dit *Dépôt des conscrits réfractaires* gevestigd in de *Citadelle* zelf. Naast plaats voor een 1.000-tal soldaten was er immers ook een gevangenis. Een andere mogelijkheid is het *Prison Saint-Pierre* te Rijsel. Deze gevangenis maakte deel uit van de oude stadspoort *porte de Saint-Pierre*. Dat het geen luxeverblijf was, mag blijken uit volgende omschrijving uit 1833: “*La Prison Saint-Pierre, reste de l’ancienne porte septentrionale, est destinée aux condamnés militaires. C’est un cloaque malsain et dégoûtant, désigné depuis long-temps à l’autorité comme extrêmement nuisible à la santé des détenus.*” (DUPONT, Jean-Baptiste: *Topographie historique, statistique et médicale de l’arrondissement de Lille*, Parijs, Delarue & Rijsel, Castiaux, 1833, p. 46).

⁵⁷ RAB, Inv. 82, Franse Hoofdbesturen, nr. 3088

⁵⁸ In 1808 telde een compagnie 140 man en een regiment, bestaande uit vijf bataljons, 3.970 man.

⁵⁹ SHAT, Régistre 21 Yc 385 = Livre du Corps 45 regiment de ligne, 3e volume, inschrijving 5991

⁶⁰ Op 14 juni 1807 vocht het 45ste Linierregiment, als onderdeel van de Grande Armée, in de Slag bij Friedland tegen het Russische leger. Deze veldslag werd gewonnen door het Franse leger en betekende het einde van de 4de Coalitieoorlog (1806-1807). De veldslag resulteerde in het verdrag van Tilsit op 7 juli 1807.

⁶¹ Friedland (huidige benaming: Prawdinsk of Правдинск) ligt een 43 km ten zuidoosten van Kaliningrad (vroegere benaming: Königsberg).

- ⁶² Na de veldslag bij Friedland werd op 7 juli 1807 het verdrag van Tilsit gesloten tussen Frankrijk en Rusland.
- ⁶³ Linieregimenten zijn infanterieregimenten. De ‘linie’ waarnaar verwezen wordt is een formatie waarin ze zich opstelden op het slagveld. Bij de linieformatie staan alle soldaten van een eenheid naast elkaar, meestal drie rijen achter elkaar. De linieformatie heeft tot doel alle soldaten tegelijk hun musket te laten afvuren. Andere formaties waren: carré, colonne (bij verplaatsingen en op het slagveld vnl. bij lijf-aan-lijfgevechten met de bajonet) en de *ordre mixte* (3 bataljons: het eerste in linie en de twee andere in colonne erachter).
- ⁶⁴ <http://frederic.berjaud.free.fr/042edeligne/042eligne.htm>. De reeks tekeningen *Fichier Carl* geeft de uniformen anno 1809 weer.
- ⁶⁵ VANZIELEGHEM, Frans, ‘Soldaten voor het Franse leger (1794 – 1814)’, in: *Twintigste Jaarboek van de Heemkundige Kring Karel Van de Poele te Lichtervelde*, jg. 2004, p. 78.
- ⁶⁶ Aanvankelijk werd de naam ‘Grande Armée’ enkel gebruikt voor het leger dat Napoleon in 1803-1805 verzamelde in Boulogne-sur-Mer met het oog op de invasie van Engeland. Vanaf 1805 werd het Franse leger herbenaemd tot de ‘Grande Armée’ en bestond aanvankelijk uit zes legerkorpsen. Dit leger bereikte zijn maximale grootte in 1812 met de campagne tegen Rusland. De ‘Grande Armée’ bestond uit volgende onderdelen: cavalerie (kurassiers, dragonders, huzaren en lansiers), infanterie (linie-infanterie en lichte infanterie), artillerie, Keizerlijke Garde (of Garde Impériale, een elitekorps) en ingenieurs. Meer info over de ‘Grande Armée’ is terug te vinden op: http://nl.wikipedia.org/wiki/Grande_Arm%C3%A9e en [http://fr.wikipedia.org/wiki/Grande_Arm%C3%A9e_\(Premier_Empire\)](http://fr.wikipedia.org/wiki/Grande_Arm%C3%A9e_(Premier_Empire))
- ⁶⁷ Voltigeur: een ‘lichte’ infanterist uit de Napoleontische periode, eerder klein van gestalte (1,544-1,598 m), maar een goede schutter. Voltigeurs werden vanaf 1801 toegevoegd aan liniebataljons om voor de linie te avanceren en de bevelhebbers van de vijand uit te schakelen.
- ⁶⁸ Grenadier: oorspronkelijk een soldaat die gespecialiseerd was in het werpen van handgranaten. Later werd het een keurkorps van de infanterie, gekozen omwille van hun grote gestalte. Ten tijde van Napoleon bestond zijn *Garde Impériale* vnl. uit grenadiersregimenten.
- ⁶⁹ Het Charleville musket was een .69 kaliber musket dat door het Franse leger gebruikt werd in de 18de en 19de eeuw. Het musket was slechts nauwkeurig tot op 50 tot 100 meter. Het musket werd gestandaardiseerd vanaf 1717. Het model 1777 werd gekenmerkt door een schuine messing vuurpan en hoofdstel en had tevens een aangepaste trekker. Het musket woog ± 4,5 kg en had een lengte van 150 cm. Het laden van het musket telde twaalf handelingen, daarna volgden nog drie schietbevelen: “*Apprêtez vos armes!*”, “*Joue!*” en “*Feu!*”. Niettegenstaande de uiteindelijk toch wel omslachtige werking bereikte men toch een vuursnelheid van twee à drie kogels per minuut. Het musket was niet het meest trefzekere vuurwapen: als vizier diende de infanterist zijn duim te gebruiken om te richten. Door de opstelling van de slagorde (soldaten schouder aan schouder naast elkaar in drie rijen achter elkaar) werd het doel echter wel bereikt: van zodra de tegenstander binnen schietbereik kwam, werden er behoorlijk wat van hen getroffen en verwond door de afgevuurde kogelregen van loden kogels van 23 gr elk ... Meer info over het gebruik van het musket door de Napoleontische

- infanterie vind je op volgende website: <http://www.histoire-pour-tous.fr/histoire-de-france/4224-linfanterie-de-la-grande-armee-de-napoleon.html>
- ⁷⁰ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259bis, brief: ongeordend
Brief van 26 maart 1808 van Constantinus Duyck, soldaat bij het 45ste linieregiment 1ste bataljon 3de compagnie, aan zijn schoonbroer Bernardus Waeghebaert te Waregem
- ⁷¹ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief 27
Brief van 8 november 1807 van soldaat De Jonge van het 45ste linieregiment 1ste bataljon 8ste compagnie, aan zijn moeder, de weduwe van Pieter De Jonge, te Aartrijke.
Op de website <http://janvanbakel.nl> vind je een reeks soldatenbrieven afkomstig uit het RAB terug. Deze soldatenbrieven werden door dr. Jan VAN BAKEL uitgegeven en becommentarieerd in het boek *Vlaamse soldatenbrieven uit de Napoleontische tijd*. Brugge, Orion – Nijmegen, Dekker & van de Vegt, 1977.
Vermeedelijk werd deze soldaat Pieter De Jonge geboren als Petrus Jacobus Dejonge, te Aartrijke op 20 maart 1785 als zoon van Petrus en Maria Tavernier. Zijn vader overleed te Aartrijke op 24 maart 1796. Er zijn twee soldatenbrieven van hem bewaard, gedateerd op 8 november 1807 en 1 april 1808, welke telkens geadresseerd zijn aan de weduwe van Pierre De Jonge. Maria Tavernier overleed te Aartrijke op 9 mei 1814. Petrus Jacobus Dejonge heeft de Napoleontische veldslagen overleefd: hij huwde te Aartrijke op 30 april 1819 met Barbara Taeke (GAZ, Aartrijke, Burgerlijke Stand, 1819, akte 45).
- ⁷² Website www.janvanbakel.nl o.c.: <http://www.janvanbakel.nl/brieven/brief314.htm>
RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259bis, brief 314
Brief van soldaat Franciscus Titeca uit Torhout van het 11de régiment provisoir, aan zijn moeder te Torhout
- ⁷³ *linwaeten*: lijnwaad, linnen
- ⁷⁴ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief: ongeordend
Brief van 26 april 1808 van Andries Berij, soldaat bij de jagers te paard van het 1ste régiment provisoir, gelegerd te Madrid, aan zijn vader Philipus Berij te Onkerzele in het kanton Geraardsbergen (in het Schelddepartement).
- ⁷⁵ *loegementen*: plaats om te overnachten
- ⁷⁶ *laen*: land, waarmee hij Spanje bedoelt
- ⁷⁷ Dit was geen uitvinding van Napoleon: Cato de Oudere had deze strategie reeds toegepast in 195 v. Chr. toen hij weigerde om additionele leveringen te doen aan de Romeinse legioenen in Spanje: “BELLVM SE IPSVM ALET”. Deze strategie komt er in wezen op neer dat het leger al plunderend opmarcheert ...
- ⁷⁸ Het is trouwens in deze campagne dat de soldaten de bijnaam bekwamen van ‘*grogards*’: door de slechte levensomstandigheden ontstond er immers heel wat ongenoegen onder de soldaten en werd daarover onderling steeds meer geklaagd.
- ⁷⁹ *mermjiten*: marmiet, kookketel.
- ⁸⁰ Website www.janvanbakel.nl, o.c.: <http://www.janvanbakel.nl/brieven/brief314.htm>
RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259bis, brief 314, o.c.
- ⁸¹ *wildig*: weelderig, rijk
- ⁸² *stop*: stoop, kan
- ⁸³ Website www.janvanbakel.nl, o.c.: <http://www.janvanbakel.nl/brieven/brief314.htm>
RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259bis, brief 314, o.c.
- ⁸⁴ *resemment*: regiment

- ⁸⁵ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259bis, brief: ongeordend.
Brief van 12 december 1807 van Carolus Ludovicus Igodt, soldaat bij het 45ste linieregiment 1ste bataljon 1ste compagnie.
- ⁸⁶ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief: ongeordend.
Brief van 23 december 1807 van Philibert Joseph Lallemand, soldaat bij het 45ste linieregiment 1ste bataljon 8ste compagnie, vanuit Pritzwald aan ... L'Allemand te Waasten/Warneton.
- ⁸⁷ *vastenavond*: de dinsdag voor Aswoensdag viel dat jaar op 8 maart 1808. Pasen op 17 april 1808.
- ⁸⁸ *heten*: ofwel voedsel ofwel gegeten (in de context van de zin zijn beide mogelijk)
- ⁸⁹ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief: ongeordend.
Brief van 26 maart 1808 van Constantinus Duyck, o.c.
- ⁹⁰ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief: ongeordend.
Brief van 1 april 1808 van Pieter De Jonge, soldaat bij het 45ste linieregiment 1ste bataljon 8ste compagnie, vanuit Berlijn aan zijn moeder, de weduwe van Pierre De Jonge, te Aartrijke.
- ⁹¹ *thussen tarwe*: tussentarwe, waarmee destijds maïs bedoeld werd. Ook Pieter Scherrens heeft het in zijn brief van 28 november 1808, verzonden vanuit Bayonne, over brood gebakken van tussentarwe.
- ⁹² *ryes*: rijst
- ⁹³ Bamisse: de feestdag van Sint-Bavo, nl. 1 oktober.
- ⁹⁴ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief: ongeordend
Brief van 6 april 1808 van Joseph Lauwers, soldaat bij het 12de regiment 3de bataljon 4de compagnie, vanuit Spanje aan zijn vader Joseph Lauwers te Meulebeke.
- ⁹⁵ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief: ongeordend
Brief van 6 april 1808 van Joseph Lauwers, o.c.
Joseph Lauwers voelde zich hier geconfronteerd met een dilemma: ofwel honger lijden ofwel voedsel stelen.
- ⁹⁶ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief: ongeordend
Brief van 6 april 1808 van Joseph Lauwers, o.c.
- ⁹⁷ Een pond was grosso modo ½ kilogram.
- ⁹⁸ *op de roete*: onderweg
- ⁹⁹ *god lof*: godzijdank
- ¹⁰⁰ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief 244
Brief van 13 september 1808 van Pieter Scherrens, soldaat bij het 66ste regiment, vanuit Bordeaux aan zijn vader Pierre Scherrens te Wingene.
- ¹⁰¹ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief 248
Brief van 28 november 1808 van Pieter Scherrens, soldaat bij het 66ste regiment, vanuit Bayonne aan zijn vader Pierre Scherrens te Wingene.
- ¹⁰² Varkens, runderen en schapen
- ¹⁰³ Voor meer info over de ravitaillering ten tijde van Napoleon kun je terecht op volgende website: http://digitalbooks.napoleon.org/book/ThesesNum/MEIGNIER_AlimentationSoldat_1812.pdf. Het betreft een doctoraatsthesis van het academiejaar 2011-2012 met het oog op het behalen van de titel 'master 2 d'histoire' aan de Université-Paris-Est-Créteil van François-Xavier MEIGNER onder de titel *L'alimentation du soldat pendant la campagne de 1812*. Deze thesis staat online op de website van de Fondation Napoléon uit Parijs.

- ¹⁰⁴ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief: ongeordend
Brief van 26 maart 1808 van Constantinus Duyck, o.c.
- ¹⁰⁵ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief: ongeordend
Brief van 16 februari 1808 van Augustinus Eeckhout, soldaat bij het 45ste linieregiment ... bataljon 8ste compagnie, vanuit Pritzwald aan Pieter Eeckhout te Wingene
- ¹⁰⁶ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief: ongeordend
Brief van 6 april 1808 van Joseph Lauwers, soldaat lansier bij het 12de regiment 3de bataljon 4de compagnie, vanuit Spanje aan zijn vader Joseph Lauwers te Meulebeke.
- ¹⁰⁷ Ter vergelijking: tijdens de jaarlijkse militaire parade op de Champs-Élysées ter gelegenheid van de Franse nationale feestdag marcheren de Franse infanterie-eenheden aan een tempo van 110 passen per minuut. Tijdens dezelfde parade marcheert het Franse Vreemdelingenlegioen voorbij aan een tempo van 88 passen per minuut. Dit lagere marstempo komt overeen met het tempo dat *grosso modo* gold voor een dagmars ten tijde van Napoleon.
- ¹⁰⁸ Zo overleed Jacobus Van Dycke (fs Petrus Van Dycke & Genoveva Verplancke, ° Zedelgem 11 februari 1792) op 3 november 1812 in het ziekenhuis van het Normandische Neufchâtel-en-Bray toen hij op weg was naar zijn eenheid, 18. Equipage du haut Bord, die te Nantes gestationeerd was. Hij vertrok vanuit Zedelgem naar zijn eenheid op 25 september 1812, werd in het ziekenhuis opgenomen op 30 oktober 1812 en overleed er aan de gevolgen van koorts. GAZ, Zedelgem, Burgerlijke Stand, 1829, akte 201
- ¹⁰⁹ Uit de soldatenbrief van 8 november 1807 van soldaat De Jonge vanuit Kyritz blijkt dat zij ervan overtuigd waren dat de veldslag bij Friedland voor vrede had gezorgd op het Europese continent: “*En men segt dat het vrede is met alle mogenteden.*”
RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief 27, o.c.
- ¹¹⁰ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief 27, o.c.
- ¹¹¹ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief 250
Brief van Carolus Ls. Js. Igodt, soldaat bij het 45ste Linieregiment 1ste Bataljon 1ste Compagnie, aan zijn ouders.
- ¹¹² RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief 250, o.c.
- ¹¹³ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief: ongeordend
Brief van 15 september 1808 van Charle François Catélain aan Jacques François Catelin te Dottenijs
In deze brief gaf hij een opsomming waar zijn eenheid gepasseerd was en welke haltes nog voorzien waren: “... *et nous passons a paris le 23 septembre et dont nous esperons allé au Espagne sans relache et nous arrivons le 25 octobre a Bayone.*” De aankomstdatum in Parijs komt dus *grosso modo* overeen met hetgeen ook Carolus Ls. Js. Igodt schreef. Ch. Fr. Catélain gaf ook aan dat het traject Parijs–Bayonne in een kleine maand overbrugd moest worden: 23 september 1808 – 25 oktober 1808. Geen wonder dus dat hij klaagde: “*Voyer que cest bien mal-heureux pour nous de faire une si longue route sans avoir de repos.*”
- ¹¹⁴ Het traject Josephs-Berg – Parijs werd in 39 dagen overbrugd. Het 45ste regiment vertrok in Josephs-Berg op 17 augustus 1808 en arriveerde te Parijs op 25 september 1808.
- ¹¹⁵ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief 244

In deze brief van P. Scherrens van 13 september 1808 aan zijn vader Pierre Scherrens te Wingene beschrijft hij de reisweg die hij gevolgd had als soldaat van de Grande Armée vanaf zijn vertrek uit Brugge op 3 augustus 1808 tot zijn aankomst te Bordeaux op 7 september 1808. Vermoedelijk volgde het regiment eveneens dit traject vanaf Parijs naar de Spaanse grens.

- ¹¹⁶ Website www.janvanbakel.nl o.c.: <http://www.janvanbakel.nl/brieven/brief314.htm>
RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259 bis, brief 314, o.c.
Brief van soldaat Franciscus Titeca van 12 mei 1808 aan zijn moeder, weduwe Titeca, te Torhout. Hij behoorde aanvankelijk tot het 85ste regiment, maar op het tijdstip dat hij de brief schreef, behoorde hij tot het 11de Régiment Provisoir 3e Bataillon 1e Compagnie. Hij behoorde weliswaar tot een ander legerkorps dan Jacobus Verplancke, maar zijn brief is een ondersteuning voor onze veronderstelling van diens traject (Bordeaux – Bayonne – Vitoria-Gasteiz) met het 45ste regiment.
- ¹¹⁷ Claude Victor-Perrin (1764-1841) was een bevelhebber in het leger van Napoleon. Nadat hij het 1ste legerkorps succesrijk door de veldslag bij Friedland had geleid, werd hij door Napoleon benoemd tot *maréchal de France*. In 1808 werd hij bevelhebber van het 1ste legerkorps in Spanje, waar hij o.a. meevocht in de veldslagen nabij Espinosa-de-los-Monteros, Madrid en Talavera-la-Reina.
- ¹¹⁸ Pierre Belon Lapisse (1762-1809) was een generaal uit het Franse leger. Hij was reeds militair in het Franse leger van Lodewijk XVI en vocht in de Amerikaanse Vrijheidsstrijd. Zijn divisie was onderdeel van het 1ste legerkorps van generaal Claude Victor-Perrin. Het 45ste linieregiment maakt in Spanje deel uit van de division Lapisse. Zijn divisie vocht mee in de veldslagen nabij Espinosa-de-los-Monteros, Madrid, Salamanca, Alcántara en Talavera-la-Reina.
- ¹¹⁹ <http://tierracharra.blogspot.be/2009/05/la-division-lapisse.html>
- ¹²⁰ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259, brief 250, o.c.
- ¹²¹ Het woord ‘guerilla’ is afgeleid van het Franse woord ‘guerre’ en het Spaanse ‘guerra’, die beide oorlog betekenen; ‘guerilla’ betekent dan ook letterlijk: kleine oorlog.
- ¹²² RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259, brief 250, o.c.
- ¹²³ Omgezet naar hedendaags Nederlands: “Maar daardoor ontstaat er nog geen vrede met de Spanjaard, want al de Spaanse boeren hebben het geweer opgenomen om te vechten voor hun koning. Wij hebben nog het meest last met de brigands die in de bergen versholven zitten en van links en rechts op ons schieten waardoor veel soldaten sneuvelen. Het risico bestaat dat je, wanneer je met vijf of zes man een kwartier ver gaat, doodgeschoten wordt door deze brigands.”
- ¹²⁴ <http://tierracharra.blogspot.be/2009/05/la-division-lapisse.html>
- ¹²⁵ Joseph Bonaparte was de oudste broer van Napoleon die dankzij hem koning werd van Napels (1806-1808) en Spanje (1808-1813).
- ¹²⁶ SHAT, Livre du Corps 45 régiment de ligne
- ¹²⁷ RAB, Inv. 82, Leiedepartement, nr. 3259, brief 250, o.c.
- ¹²⁸ De brug over de Taag, Puente Trajan de Alcántara, werd ten tijde van de Romeinse keizer Trajanus gebouwd tussen 104 en 106 na Christus. De brug is 194 m lang en vormt een toegangspoort tot het nabije Portugal. De brug telt zes bogen. In het midden van de brug bevindt zich een 14 m hoge triomfboog.
- ¹²⁹ Voor meer info over de veldslag bij Alcántara: [http://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Alcantara_\(1809\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Alcantara_(1809)), <http://genealogiealv.voila.net/campagnenapoleon1>.

htm, http://www.napoleon-series.org/military/virtual/c_alcantara.html, http://www.historyofwar.org/articles/combat_alcantara.html en http://en.wikipedia.org/wiki/Pierre_Belon_Lapisse.

¹³⁰ Arthur Wellesley (1769-1852) was vanaf 1814 de eerste hertog van Wellington. Hij was bevelhebber van de Brits-Portugese troepen in de Spaanse Oorlogen (1808-1814). In 1815 was hij opperbevelhebber van de Britse en Nederlandse strijdkrachten in de slag bij Waterloo die het definitieve einde inluidde van Napoleons keizerrijk.

¹³¹ Kolonel William Mayne was tijdens de veldslag nabij Alcántara bevelhebber van het Portugese Loyal Lusitanian Legion, een vrijwilligerskorps op initiatief van het Portugese leger, gevormd uit Portugese emigranten in Engeland. Het korps maakte tussen 1808 en 1811 deel uit van het verenigde Brits-Portugese leger en was speciaal getraind op het uitvoeren van raids. Het korps vocht mee in de veldslagen nabij Alcántara en Talavera-de-la-Reina.

¹³² Dragonder: infanterist die zich te paard verplaatste en te voet vocht. Oorspronkelijk doel was een infanterie te hebben die zich snel kon verplaatsen. De dragonders maakten de hoofdmoot uit van de Franse cavalerie en ze werden zowel in veldslagen als voor verkenningsoopdrachten ingezet. Door hun wendbaarheid bestond de bewapening niet alleen uit sabels maar ook uit pistolen en karabijnen: net als de infanterie konden ze dus zowel op schietafstand als man-tegen-man vechten.

¹³³ [http://nl.wikipedia.org/wiki/Alc%C3%A1ntara_\(gemeente\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Alc%C3%A1ntara_(gemeente))

¹³⁴ Uiteindelijk is de brug binnen het jaar na de beschieting toch ingestort. Zekerheid over welke brugboog uiteindelijk instortte is er evenmin: schetsen uit die tijd zijn immers niet eenduidig ... In 1812 werd een noodbrug geïnstalleerd en in 1860 werd de brug uiteindelijk volledig hersteld.

¹³⁵ Na de veldslag plunderden Lapisses mannen de stad.

¹³⁶ GAZ, Zedelgem, Burgerlijke Stand, 1811, f° 8 v° en 9 r°

¹³⁷ Op 27 en 28 juli 1809 vond een veldslag plaats tussen de Franse troepen en de geallieerde Engelse en Spaanse troepen over een front van meer dan 3 km vanop de heuvel van Medellín, in het noorden, langs de rivier Portina tot aan de stad Talavera, in het zuiden. De Franse bevelhebbers besloten op 28 juli 1809 rond 16u30 de strijd te staken en terug te trekken naar de rivier l'Arberche in de richting van Toledo.

¹³⁸ L'Arberche is een zijrivier van de Taag.

¹³⁹ Of door deze late registratie getwijfeld moet worden aan de correctheid van de informatie? Sommige lezers hebben misschien de uitzending van Verborgten Verleden op Nederland 2 gezien, waarbij een verre voorouder van Lenny Kuhr, na dood te zijn verklaard door de Franse militaire overheid, uiteindelijk jaren later in Amsterdam huwt en kinderen krijgt. Het grote verschil is dat de voorouder van Lenny Kuhr gewond raakte in een grote veldslag met duizenden doden en er voor dood werd achtergelaten. In het geval van Jacobus Verplancke betrof het een kleine veldslag met een beperkt aantal slachtoffers bij het overwinnende Franse kamp.

In de voetnoten gehanteerde afkortingen:

GAZ : Gemeentearchief Zedelgem

RAB : Rijksarchief Brugge

SHAT : Service Historique de l'Armée de Terre, Vincennes

Op de boekenplank

Vlaamse lotelingen in de Russische veldtocht van Napoleon (1812-1814)

In 1989 werd bij onze zuiderburen 200 jaar Franse Revolutie herdacht. Nadruk legden de Fransen hierbij toen, onder het regime van François Mitterand, op een pompeuze herdenking van de heroïsche en patriottische feiten uit de Revolutie. Frankrijk is altijd al “een land in oorlog” geweest, zoals de stelling luidt van H.L. Wesseling in zijn boek onder deze titel.¹

Over de lotelingen of ‘conscrits’ uit de ingelijfde gebieden (1798-1815) zoals Vlaanderen, publiceerden vooral niet-Fransen. Tussen 1932 en 1939 verschenen in *Biekorf* van de hand van archivaris dr. Jos de Smet (†) druppelsgewijs becommentarieerde brieven van Vlaamse soldaten uit het Brugse Rijksarchief. Ook Valère Arickx nam er enkele voor zijn rekening in *De Zondag*. De collectie brieven van West-Vlaamse conscrits uit het Rijksarchief te Brugge gaf de Nederlander dr. Jan van Bakel in 1977 uit in transcriptie en voorzien van commentaar.² In het weekend van 12 april 2012 wijdde het Rijksarchief o.l.v. archivaris Luc Janssens z’n erfgoedtentoonstelling aan de “Helden in het Rijksarchief te Brugge. Helden tegen wil en dank? Soldaten van Napoleon uit

West-Vlaanderen, 1799-1815.”

Aan de merkwaardige Davidsfondsuitgave *Met Napoleon naar Moskou. De ongelooflijke overlevingstocht van Joseph Abbeel* (2011)³ van Joost Welten en Johan De Wilde werd in de voorbije jaren nog maar weinig aandacht besteed. De auteurs geven in transcriptie de oorlogsmemoires van Joseph Abbeel, onderwijzer en conscrit uit Vrasene (Oost-Vlaanderen) die 9 jaar diende in de Grande Armée. In 1806 werd hij als loteling-soldaat in dat Franse leger opgenomen. Zes jaar later zette Napoleon zijn zinnen op Rusland en Abbeel trok met een gigantische Franse legermacht richting Moskou, het verste punt dat ze in september-oktober 1812 bereikten. Maar de terugtrekkende Russen lieten een brandende stad achter en kregen de kans zich te reorganiseren. Vooral de Kozakken gedroegen zich krijgshaftig en maakten het de Fransen bijzonder moeilijk. De verschrikkelijke terugtocht van het zwaar gehavende Franse leger in de barre winter van 1812-1813 beschrijft de oersterke Joseph Abbeel op een onverbloemde en minutieuze manier. De dagelijkse zoektocht naar eten, de primitieve verzorging van opgelopen verwondingen, plunderingen en beschietingen, vormen de inhoud van deze merkwaardige oorlogsherinneringen, soms gespekt met een humoristische anekdote. Hoewel de dood voortdurend om het hoekje loerde met ziekte, ontbering, kou en vijandelijke dreiging, verliep de terugtocht aanvankelijk nogal vlot. Toch werd Abbeel in Pruisen gevangengenomen en overgebracht per boot en te voet naar West-Siberië. Pas op 10 juni 1814 werd hij in vrijheid gesteld en stapte met nog 100 medegevangenen westwaarts, richting Kaster waar zijn familie inmiddels was gaan wonen. Van de 600.000 man sterke Franse troepen die op 24 juni 1812 de Njemen in Oekraïne hadden overgestoken,

resterden er einde 1812 nog 93.000. Abbeel overleefde het avontuur en schreef in 1817 zijn oorlogsmemoires. Pas bijna 50 jaar later stierf hij op 25 april 1866 in Anzegem, waar hij achtereenvolgens onderwijzer en gemeenteontvanger was geweest. Wie directe getuige wil zijn van de ondergang van de Grande Armée en van Napoleon zelf, moet deze uitgave van de oorlogsherinneringen van Joseph Abbeel lezen.

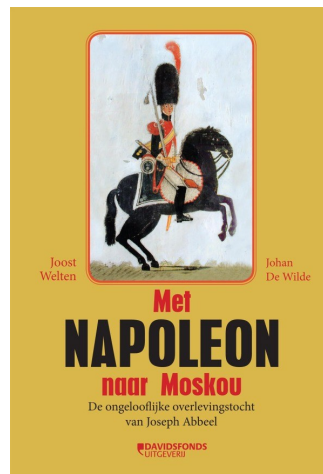
Eén jaar na de publicatie van het boven beschreven boek, verscheen bij de uitgeverij Epo *Napoleons nachtmerrie. 1812: hoe de keizer en zijn soldaten ten onder gingen in Rusland* van oud BRT-journalist Johan Op de Beeck.⁴ Ook dit boek verhaalt de rampzalige veldtocht naar Rusland van Napoleon in 1812, maar de auteur maakt hierbij gebruik van meerdere getuigen. Ook hier vormen de memoires van Joseph Abbeel het hoofdbestanddeel van het boek, naast de getuigenverslagen van Hendrik Christiaensen (Belg) en de Nederlanders Wagevier en Dodewaard. Vanuit een Europees, politiek en strategisch kader probeert Op de Beeck aan de hand van de ooggetuigenverslagen van de bovengenoemde militairen de Russische veldtocht van Napoleon te duiden. In de inleiding van zijn boek serveert de schrijver aan de lezer een synthese van de Franse Revolutie, die met de staatsgreep van Napoleon een einde nam. Daarnaast schetst hij de internationale verhoudingen in de beginjaren van de 19de eeuw. De focus wordt hierbij gericht op Napoleons keizerskroning in 1804 en de start van de avonturen van de vier militairen in 1806. De afwisseling van ooggetuigenverslaggeving met duiding van de gebeurtenissen bezorgt het boek een zeer hoge leesbaarheid.

Het beperkte voetnotenapparaat werd ondergebracht in het slotdeel van het boek, naast een bibliografie, namenregister en

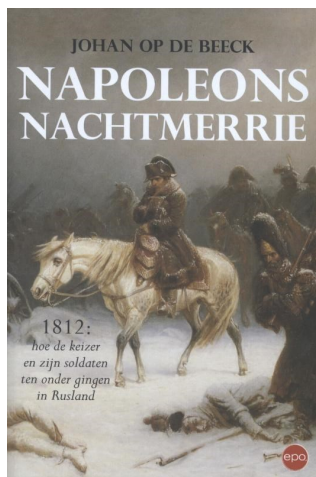
organogram van het Franse leger en een kroniek van het jaar 1812. Ook kan de lezer gebruik maken van enkele kaarten of situatieschetsen om het verloop van de veldtocht te volgen. Enkele fo-to's van schilderijen visualiseren de ellende van het terugtrekkende Franse leger. Ook dit boek mogen we bij de referentieliteratuur over het aandeel van de lotelingen uit de bezette en geannexeerde gebieden in de veroveringspolitiek van Napoleon rekenen.

De ondergang van Napoleon en zijn Grande Armée inspireerde ook Lev Tolstoï tot het schrijven van zijn *Oorlog en Vrede*, terwijl Beethoven en Tsjajkovski zich muzikaal door deze veldtocht lieten inspireren tot componeren.

Bovendien schreef onze Veldegemse auteur N.E. Fonteyne een bescheiden verhaal over terugkerende Vlaamse conscrits uit Rusland. Het werd ooit in ons tijdschrift integraal gepubliceerd.⁵

B.D.

¹ WESSELING, H.L. *Frankrijk in oorlog, 1870-1962. De meest dramatische eeuw uit de Franse geschiedenis*. Amsterdam, Bert Bakker, 2007. 351 p.

² VAN BAKEL, Jan m.m.v. ROLF, Piet C. *Vlaamse soldatenbrieven uit de Napoleontische tijd*. Brugge, Orion en Nijmegen, Dekker & van de Vegt, 1977. 647 p.

³ WELTEN, Joost en DE WILDE, Johan. *Met Napoleon naar Moskou. De ongelooflijke overlevingstocht van Joseph Abbeel*. Leuven, Davidsfonds, 2011.

⁴ OP DE BEECK, Johan. *Napoleons nachtmerrie. 1812: hoe de keizer en zijn soldaten ten onder gingen in Rusland*. Berchem, Epo, 2011. 407 p.

⁵ FONTEYNE, N.E. 'Koo Noomes glorierijke aftocht', in: *Zilleghem*, jg. 19, p. 32 en 49.

Inhoud van de 34ste jaargang (2013)

Patrick ARNOU <i>Britse soldaten in Loppem in oktober 1914</i>	43
Joël DEDECKER <i>Veldegem door de ogen van een babyboomer (3)</i>	91
Bertrand DENYS <i>Inventaris van de nalatenschap van burgemeester- notaris Franciscus Hatse en zijn echtgenote Anna Copman (1855) (2)</i>	3
<i>Op de boekenplank</i>	33, 119, 162
Marcel DESMEDT <i>Enkele gevallen van krankzinnigheid te Zedelgem (18de-20ste eeuw)</i>	83
Johan VERPLANCKE <i>Sur les pas de l'empereur Napoléon. Jacobus Verplancke (1781-1809), soldaat van Napoleon, van Veldegem via Pruisen naar Spanje</i>	127

Zedelgems Kuifje in Congo Amaat Vyncke 125 jaar geleden overleden

In februari 2014 herdenkt Zedelgem zijn beroemdste 'held' Amaat Vyncke (1850-1888) n.a.v. zijn 125ste overlijdensverjaardag. Een tentoonstelling, een voordracht en een boek, geschreven door Jef Bogaert, evoceren leven en werk van deze veelzijdige figuur, als zoeaaf, flamingant, priester, Witte Pater en pionier in de verkenning van Midden-Afrika.

Tentoonstelling

Waar? gemeentehuis Zedelgem

Wanneer? van zaterdag 8 februari tot zondag 9 maart 2014, tijdens de openingsuren van het gemeentehuis en ook telkens op zaterdag en zondag van 14 tot 17 u.

Toegang: gratis

Organisatie: Gemeentearchief Zedelgem en Jef Bogaert

Boek door Jef Bogaert

Verschijningsdatum: 7 februari 2014

Kostprijs: nog te bepalen

Te koop: in de vrijetijdswinkel (gemeentehuis)

Dit boek zal verschijnen als deel 3 in de reeks *Zedelgemse Historische Uitgaven*

Voordracht Jef Bogaert

Waar? raadzaal van het gemeentehuis

Wanneer? woensdag 12 februari 2014 om 14.00 u. en vrijdag 14 februari 2014 om 20.00 u.

Toegang: gratis, mits reservatie: e-mail archieff@zedelgem.be of tel. 050/28.83.30

Johan Walcarius

Groenestraat 31 bus 2
8210 ZEDELGEM

TEL 050 20 06 02

FAX 050 20 82 88

johan.walcarius@verz.kbc.be

FSMA-nr.: 101723A

O.N.: BE088786861

